

РОЗВИТОК РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

О.В.Скидан, кандидат економічних наук, докторант
Державний агроекологічний університет, м.Житомир

Проаналізовано стан рибного господарства України. Розглянуто особливості і визначено пріоритети його подальшого розвитку. Досліджено можливості інтеграції підприємств галузі

Забезпечення населення повноцінними збалансованими харчовими продуктами, зокрема рибою і рибними продуктами, є визначальним напрямом державної аграрної політики. Внаслідок економічної кризи обсяги випуску основних видів продукції з риби та інших водних живих ресурсів істотно зменшилися, роль рибного господарства у продовольчому забезпеченні держави знизилася.

У вітчизняних дослідженнях проблем розвитку рибного господарства значна увага приділяється оцінці сучасного його стану та визначенню перспектив галузі [1, 5]. При цьому недостатньо дослідженими залишаються питання можливостей нових організаційних форм функціонування підприємств галузі, що потребує подальших наукових пошуків у вказаному напрямі.

В 2006 р. середній рівень споживання риби і рибопродуктів населенням України досяг **14,1** кілограмів на рік при раціональній нормі **18,6** кг. При цьому в регіональному розрізі спостерігається значна диференціація у рівні споживання вказаної продукції (таблиця 1). Через різке скорочення обсягів фінансування в рибному господарстві з'явилися загрозові тенденції. Насамперед це пов'язано з погіршенням технічного стану обладнання, швидкими темпами його морального і фізичного старіння та виходом з ладу основних фондів підприємств.

В галузі спостерігається спад виробництва (таблиця 2) і відбуваються процеси зниження його потенціалу. Знос основних фондів становить понад **55-65%**, відбувається старіння технічної бази, посилюються ресурсна і фінансова незбалан-

сованість, що призводить до занепаду виробництва. У 2007 р. обсяги вилову риби та інших водних живих ресурсів зменшилися порівняно з 1995 р. майже вдвічі.

Таблиця 1

Споживання риби і рибопродуктів населенням України

Обсяг споживання у 2004-2006 рр., в середньому за рік, кг	Регіони
До 10	Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська
10,1-14,0	Сумська, Львівська, Волинська, Кіровоградська, Чернівецька, Чернігівська, Луганська, Харківська, Херсонська, Житомирська, Полтавська, Вінницька
Більше 14,1	Автономна Республіка Крим, Черкаська, Запорізька, Дніпропетровська, Київська, Миколаївська, Донецька, Одеська

Джерело: Держкомстат України

Значну частину вилученої продукції з риби та інших водних живих ресурсів вітчизняні судновласники змушені використовувати для оплати ліцензій на право лову, забезпечення експлуатаційних витрат, покриття дефіциту власних обігових коштів внаслідок неможливості залучення кредитних ресурсів через високі банківські ставки. Це негативно впливає на споживчий ринок, завантаження виробничих потужностей берегових рибопереробних підприємств, а також зумовлює зниження експортних цін на продукцію з риби та інших водних живих ресурсів і зменшення через це обсягів валютної виручки.

До зменшення обсягів вилову риби та інших водних живих ресурсів океанічними рибальськими підприємствами призвело зростання витрат на оплату ліцензії на право лову, ремонт застарілого рибпромислового флоту. Наявна потужність галузевих баз технічного обслуговування суднобудівних, судноремонтних і ремонтно-механічних заводів використовується на 20-25%. Підприємства рибного господарства України на сьогодні забезпечуються на 70% сіткоматеріалами іноземного

виробництва. Вітчизняні сітков'язальні фабрики потребують розширення і модернізації [6].

Таблиця 2

Розвиток рибного господарства України у 1995-2007 рр.

Роки	Виллов риби та добування інших водних живих ресурсів, т					У т.ч. виллов риби, т
	Всього	у т.ч. за видами водоймищ				
		у внутрішніх водоймах	у риболовній зоні України	у 200 - мильних прибережних водах інших держав	у відкритій частині океану за межами 200- мильних прибережних вод	
1995	400191	67816	30133	279548	22694	363444
1996	390819	55107	19563	306861	9288	376424
1997	419971	41721	30239	346176	1835	411742
1998	386097	40736	35825	307913	1623	379234
1999	341977	42523	45050	251101	3303	332199
2000	350087	38210	56990	175033	79854	346699
2001	333363	38257	134585	151613	8908	310451
2002	293205	38011	93030	153324	8840	253847
2003	248176	37703	55027	140991	14455	222385
2004	225905	35365	52467	126834	11239	195067
2005	265585	37396	61176	149622	17391	234185
2006	228840	36701	46799	122374	22966	202231
2007	207242	37692	45997	123553	-	192087

Джерело: Держкомстат України

Основним місцем виллову риби та інших водних живих ресурсів рибпромисловим флотом України є виключні (морські) економічні зони іноземних країн, де у 2007 р. вилловлено та добуто 123,5 тис.т, або 59,6% загального обсягу. У виключній (морській) економічній зоні України вилловлено риби та добуто інших водних живих ресурсів 46,0 тис.т (22,2%), у внутрішніх водоймах – 37,7 тис.т (18,2% загального обсягу). Із загального виллову у внутрішніх водоймах значна частка належить ставковому виробництву – 62,1% (23,4 тис.т) [7].

Таким чином, на сьогоднішній день актуальним постає завдання створення сприятливих умов для розвитку рибного господарства, забезпечення населення України продукцією з риби та інших водних живих ресурсів з поступовим наближенням до рівня науково обґрунтованих фізіологічних норм їх споживання у розрахунку на душу населення, забезпечення інших галузей економіки сировиною для виробництва біологічно активних речовин, лікувальних препаратів, технічної та кормової продукції.

У рибній галузі необхідно, зокрема, відновити риболовецький флот країни, зацікавивши іноземних інвесторів, оскільки у даний час Україна не використовує повною мірою виділені міжнародними інституціями квоти з вилову риби у водних акваторіях світу. Таку капіталомістку сферу, якою є рибне господарство, без активної підтримки держави відродити неможливо. Досвід зарубіжних країн показує, що будівництво риболовних суден проводиться з використанням банківських кредитів з наступною їх виплатою за рахунок доходу, одержуваного від експлуатації. Крім того, уряди надають фінансову підтримку для розвитку галузі у вигляді прямого субсидування, шляхом надання особливих умов кредитування і податкових пільг.

Для створення сприятливих умов відродження вітчизняного промислового суднобудування необхідним є прийняття ряду заходів загальнодержавного значення, зокрема створення діючої системи його кредитування з активною реалізацією лізингу. Крім того, слід звільнити від мита, тарифів і ПДВ імпортовані комплектуючі та обладнання, потрібні для виробництва судового устаткування, а також відсутніх у вітчизняному виробництві матеріалів. Наступним етапом має стати звільнення від податків на прибуток доходів судовласників у процесі експлуатації суден, побудованих під вітчизняну реєстрацію на українських верфях і укомплектованих не менш ніж на 50% вітчизняним устаткуванням від усіх видів податків на період повернення кредитів.

Для істотного підвищення ефективності роботи рибогосподарського комплексу доцільним вбачається створення еко-

номічного об'єднання підприємств галузі у вигляді вертикально інтегрованої структури для здійснення спільної господарської діяльності і консолідації економічних інтересів. У сучасних умовах найважливішою особливістю економічного об'єднання підприємств рибної галузі має стати створення замкнутого циклу роботи за принципом «добування-переробка-реалізація готової продукції».

Найбільш раціональним є формування економічного об'єднання на базі вже існуючих основних фондів підприємств у виді відкритих акціонерних товариств. При цьому необхідним є створення економічних стимулів, що спонукатимуть підприємства до самостійного об'єднання. Держава у вказаному процесі має відігравати виняткову роль. У разі реалізації даного проекту з'явиться можливість створення нових робочих місць як на рибопереробних підприємствах, так і в сфері судноремонту [8]. Створення інтегрованих структур у рибогосподарському комплексі значною мірою сприятиме прояву мультиплікативного соціального ефекту, оскільки подібні дії сприятимуть утворенню довгого ланцюга зайнятості – від обробки сировини на заводі до споживача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алимов С.І. Рибне господарство України: стан і перспективи / Алимов С.І. — К.: Вища освіта, 2003. — 336 с.
2. Качный А.С. Стратегия рыбного хозяйства Украины в XXI веке / Качный А.С. // Рыбное хозяйство Украины. — 2005 — № 3-4. — С.2-5.
3. Сташишен М. С. Фінансові проблеми рибного господарства України / Сташишен М. С., Алесіна Н.В. // Фінанси України. — 2006. — №7.
4. Хвесик М. А Рибне господарство України (еколого-економічний аспект) / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України / Хвесик М.А., Рижова К.І. — К.: РВПС України НАН України, 2004. — 52с.
5. Черник В. Г. Рибне господарство України: стан, тенденції, перспективи / Черник В. Г., Геращенко Л. С. // Рыбное хозяйство Украины. — 2003. — № 3-4. — С. 6-12.
6. Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року: Закон України від 19 лютого 2004 року N 1516-IV // Відомості Верховної Ради. — 2004. — № 22, ст.313.
7. Вилос риби та добування інших водних живих ресурсів підприємствами України: Експрес випуск від 20.02.2008 р. № 38 / Державний комітет статистики України. — 2008. — 4 с.
8. Фадеев А. Современная промышленная политика в рыбной отрасли / А. Фадеев // Fishnews – Новости рыболовства. — 2007. — №6 (8).